

Jeffrey D. Sachs, Columbia Üniversitesi'nde Ekonomi Profesörü ve Yeryüzü Enstitüsü Direktörü'dür. Ayrıca Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Binyıl Kalkınma Hedefleri konusunda Özel Danışmanıdır.

Prof. JEFFREY D. SACHS

Bölgelere ayrılmış bir dünya

AB, bir zamanlar aralıksız savaşın olduğu yerde, bir barış bölgesi yarattı. Batı ve Doğu Avrupa'yı yeniden bir araya getirmek için kurumsal çerçeveyi sağladı. Bölgesel ölçekli altyapıyı teşvik etti. Tek pazar, Avrupa'yı **gezegen üstündeki en gönençli yerlerden** birisi haline getirmekte hayati rol oynadı. Ve AB, çevresel sürdürülebilirlik konusunun küresel lideri oldu.

Dünyanın hemen her yerinde, uzun süredir var olan sorunlar, komşu ülkelerin daha yakın işbirliği ile çözülebilir. Avrupa Birliği, uzun süre boyunca birbirleriyle savaşan komşuların, karşılıklı menfaatleri için nasıl bir araya gelebileceği konusunda en iyi modeli sunuyor. Ne gariptir ki Amerika'nın küresel gücünde bugün yaşanan azalma, daha etkin bir bölgesel işbirliğine yol açacakmış gibi gözüküyor.

Yunanistan, İspanya, Portekiz ve İrlanda'daki ekonomik krizlere bakıldığında, AB'yi övmek için biraz tuhaf bir zaman gibi gözükülebilir. Avrupa, Kuzey'deki güçlü ekonomiler ile Güney'deki daha zayıf ekonomilerin menfaatlerin, dengeleme sorununu çözmüş değil. Yine de AB'nin başardıkları, şu andaki güçlüklerini fazlasıyla aşılıyor.

AB, bir zamanlar aralıksız savaşın olduğu yerde, bir barış bölgesi yarattı. Batı ve Doğu Avrupa'yı yeniden bir araya getirmek için kurumsal çerçeveyi sağladı. Bölgesel

ölçekli altyapıyı teşvik etti. Tek pazar, Avrupa'yı gezegen üstündeki en gönençli yerlerden birisi haline getirmekte hayati rol oynadı. Ve AB, çevresel sürdürülebilirlik konusunun küresel lideri oldu.

Bu nedenlerle AB, çatışma, yoksulluk, altyapı eksikliği ve çevresel kriz batağına saplanan diğer bölgeler için eşsiz bir model oluşturuyor. Afrika Birliği gibi yeni bölgesel örgütler, bölgesel sorun çözme ve entegrasyon için AB'yi rol modeli olarak alıyorlar. Yine de bölgesel gruplaşmaların çoğu, üyelerinin acil sorunlarını çözmede bugüne kadar yetersiz kaldı.

Diğer bölgelerin çoğunda, süre giden politik ayrılıkların kökeni Soğuk Savaş'a veya sömürgeler dönemine dayanıyor. Soğuk Savaş sırasında komşu ülkeler genellikle birbirleriyle "taraf seçerek" rekabet etti, Amerika Birleşik Devletleri veya Sovyetler Birliği ile ittifak yaptı. Pakistan Amerikalılara, Hindistan Sovyetlere meyil etti. Ülkelerin ABD veya SSCB'den mali des-

tek aldıkları sürece, komşuları ile barış yapmak için pek teşvikleri yoktu. Aksine, çatışmanın devamı genellikle doğrudan mali yardıma yol açıyordu.

KÜRESEL DÜNYADA ABD EGEMENLİĞİ SONA ERİYOR

Gerçekten ABD ve AB sık sık, kendi politik ağırlıklarını sınırlayacağına inandıkları bölgesel entegrasyonu baltalamak üzere hareket etti. Bu yüzden Cemal Abdül Nasır 1950'lerde Arap Birliği için çağrıda bulunduğu anda, ABD ve Avrupa kendisini bir tehdit olarak gördü. ABD, Ortadoğu'daki Amerikan nüfuzunu kaybetme korkusuyla, Nasır'ın güçlü Arap işbirliği ve milliyetçiliği çağrısının altını oydu. Bunun sonucunda Nasır, Mısır'ı giderek Sovyetler Birliği'ne müttefik yaptı ve nihayetinde Arap menfaatlerini birleştirme çabasında başarısız oldu.

Ancak bugünün gerçekliği, büyük güçlerin, denseseler bile, artık diğer bölgeleri bölerek parçalamadığıdır. Sömürgecilik çağı sona erdi ve artık ABD'nin küresel hâkimiyetinin ötesine doğru yol alıyoruz.

Örneğin Ortadoğu ve Orta Asya'daki son gelişmeler, ABD'nin nüfuzunun azaldığını açıkça yansıtıyor. Amerika'nın Irak ve Afganistan'da askeri güç kullanmak yoluyla kalıcı bir jeopolitik avantaj sağlamayı başaramaması, gücünün sınırlarının altını çizirken, bütçe krizi de askeri kaynaklarında çok geç olmadan kısıntıya gidileceğini gösteriyor. Benzer şekilde, ABD, Arap dünyasında gündemde olan politik devrimlerde hiçbir rol oynamadı ve bunlara karşı hâlâ hiçbir bariz politika da sergilemedi.

Başkan Barack Obama'nın Ortadoğu konusundaki son konuşması da Amerika'nın bölgede azalan nüfuzunun bir başka göstergesi. Konuşmada en büyük dikkati, İsrail'e yapılan 1967'deki sınırlarına geri dönme çağrısı çekti ama İsrail'in ABD'nin pozisyonunu tamamen reddetmesi ile etkisinin altı oyuldu. Dünya, bunun uygulamada takibinin pek az olacağını görecektir.

Konuşmanın geri kalanı, çok az dikkat toplasa da, daha çok açıklayıcı idi. Obama, Arap politik ayaklanmalarına değinirken, ekonomik kalkınmanın önemini vurguladı. Yine iş ABD'nin eylemine gelince, ABD'nin mali olarak sunabileceklerinin en çoğu, Mısır için küçük bir borç erteleme (1 milyar dolar), sınırlı kredi garantileri (1 milyar dolar) ve özel yatırımlara bazı sigorta teminatları oldu.

Asıl mesaj, bölgenin ekonomik toparlanması için ABD hükümetinin pek az mali katkı sağlayacağıydı. Bir ülkenin büyük ölçekli Amerikan finansmanına bağlı olduğu günler artık geride kaldı.

ÇOK KUTUPLU BİR DÜNYAYA DOĞRU GİDİYORUZ

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ABD hâkimiyetinin artmasına değil, küresel gücün pek çok bölgeye yayılmasına yol açtı. Doğu Asya, Güney Asya, Latin Amerika ve Ortadoğu artık yeni jeopolitik ve ekonomik nüfuz sahibi. Her bölge, giderek artan şekilde, ekonomik kalkınmaya, enerji ve gıda güvenliğine, verimli altyapıya giden kendi yolunu bulmalı ve bunu iklim değişikliği ve kaynak kıtlığı tehdidi altındaki bir dünyada yapmalı. Bu yüzden her bölge, kendi geleceğini garantiye almak zorunda. Tabii ki bunun kendi içlerinde olduğu kadar bölgeler arası işbirliği bağlamında olması gerekir.

Kendi başının çaresine bakma konusunda Ortadoğu güçlü bir konumda bulunuyor. Mısır ve petrol zenginliği Körfez ülkeleri arasında yüksek derecede ekonomik tamamlanmışlık var. Mısır, Arap bölgesine teknoloji, insan gücü ve kayda değer ölçüde uzmanlık sağlayabilecekken, Körfez de enerji, finansman ve bazı uzmanları sunabilir. Uzun süre geciken Arap ekonomik birliği, yeneden masaya konmalıdır.

İsrail de uzun dönemde güvenliğinin ve refahının, ekonomik açıdan daha güçlü bir bölgenin parçası olarak artacağına farkına varmalı ve kendi ulusal çıkarları için, İsrail, komşularıyla anlaşmalıdır.

Başka bölgeler de ABD gücünün azalmasının, komşular arasında daha güçlü işbirliğinin aciliyetini artırdığını görecekler. Dünyadaki en büyük gerilimlerinden bazıları, (sözelimi Hindistan ve Pakistan veya Kuzey ve Güney Kore arasındakiler) bölge çapında güçlenme ile yatıştırılması gerekiyor. AB'nin gösterdiği gibi, bir bölge, gerideki uzun süreli rekabet ve çatışmalara değil, uzun dönemdeki ihtiyaçlarını çözmek için ileriye bakarsa, kadim düşmanlıklar ve savaş safları, karşılıklı menfaat sağlayan işbirliklerine dönüşebilir.

Telif Hakkı: Project Syndicate, 2010.

www.project-syndicate.org

Obama, Arap politik ayaklanmalarına değinirken, ekonomik kalkınmanın önemini vurguladı. Asıl mesaj, bölgenin ekonomik toparlanması için ABD hükümetinin pek az mali katkı sağlayacağıydı. Bir ülkenin büyük ölçekli Amerikan finansmanına bağlı olduğu günler artık geride kaldı.